

ОТВАРАЊЕ МУЗЕЈА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

(27. септембар 2011. године)

Колегинице и колеге,
Поштовани пријатељи,
Драги студенти,
Поштоваоци снаге трајања и традиције,

Свако стабилно друштво, као и свака институција, уколико желе да обезбеде трајање и развој, морају да имају свест о темељима на којима стоје. Правни факултет Универзитета у Београду, као најстарија чланица овог Универзитета, полазећи од ове вечите истине жели данашњим чином да обележи и трајно сачува и пренесе генерацијама које долазе своју традицију, која ове године бележи 203 године. Музејска поставка која је пред нама, рађена преданошћу ентузијаста ауторског тима самог Факултета и уз несебичну професионалну помоћ Архива Србије са директором Мирославом Перишићем на челу, и аутора музејске поставке госпође Озарије Марковић Лашић, само је основа за даљи рад на овом пројекту. До сада скупљена архивска грађа, као неизбрисив доказ развоја ове институције и правне мисли у Србији, од данас постаје део трајног памћења, које ћемо делити са свима који буду посетиоци ове институције и овог здања, као и свима онима који схватају значај права и правне науке за стабилност државе и друштва.

Почеци, као и сви други у нестабилним друштвима, иако са доста оспоравања, везују се за Доситејеву Велику школу (1808. година), само четири године после рађања модерне српске државе. **Година 1804. - рађање модерне српске државе** – први српски устанак Карађорђа и његових устаника за ослобађање од скоро пет векова ропства под Отоманском империјом. **Већ 1808. године оснива се Велика школа у Београду**, која је представљала ембрион високошколског образовања у Србији: имала је велики углед, јер је на њеном челу стајао **први министар просвете** (именован Карађорђевићем указом 1811. године) и један од најумнијих људи тог времена – далековиди Доситеј Обрадовић, човек који је донео европске образовне идеје и европске вредности у Србију, тако да је њена концепција у многоструко одражавала европске узорце. На Великој школи је постојала **трогодишња настава**, која је значајним делом обухватала **и правничко образовање** (са елементима високошколског): упоредно право, домаће државно право, међународно право, кривично право и судски поступак. Један од ученика Велике школе био је и Вук Караџић, творац српске азбуке, српског писма, правописа и речника.

Година 1838. – рађање Лицеја, прве српске високе школе у Крагујевцу, срцу Србије, тада престоници, у оквиру кога се **годину дана касније (1839.) издваја Правно одељење.**

Година 1841. – Београд постаје нова престоница Србије и исте године се премешта и Лицеј у Београд са Правним одељењем. *Отуда се 1841. година узимала као година оснивања Универзитета и Правног факултета у Београду.* Када је 1841. г. формиран Лицеј у Београду, по угледу на Цариградски универзитет, сачињавали су га у почетку **Правословно (правно) одељење** и Филозофско одељење. Занимљиво је да се на Правословно (правно) одељење могло уписати тек након завршене две године студија на Филозофском одељењу, што јасно говори о значају који је држава придавала правним студијама од самог њиховог почетка.

Дугогодишњим лутањем у одређивању године утемељења свог најстаријег универзитета Србија је потврдила саму себе: поносна и правдољубива, али истовремено несигурна и нестабилна. **Коначна одлука Универзитета у Београду** да себи не ускрати неоправдано 33 године постојања и везивања традиције за Доситејеву Велику школу из 1808. године, а тиме и Правног факултета као његове најстарије чланице, те напуштање везивања традиције за 1841. годину као годину премештања крагујевачког Лицеја у Београд, логична је последица **две чињенице:** 1) да ниво студија на Лицеју из 1841. године није био виши од нивоа Велике школе 1808. године, и 2) да ниво студија година за које су водећи европски правни факултети везали своју традицију није био виши од таквог студија Велике школе 1808. године. Свесни смо ипак да је то далеко од традиције универзитета срећнијих земаља, којима је историја била наклоњенија, тако да имају вишевековне универзитетске центре, попут Болоње, Оксфорда, Кембриџа, Сорбоне, Монпељеа, Упсале, Прага, али смо такође свесни да смо старији од једне Софије, Букурешта, Братиславе, Трста, Токија и да смо вршњаци Атине или Цириха.

Правовремено заснивање Правног студија одмах након стварања модерне Србије, омогућило је Србији да буде **четврта европска земља** која је не тако дуго после Француске (1804, *Code civile*) и Аустрије (1811, Грађански законик) и Холандије (1838.) донела свој Грађански законик (1844.). **Тиме је Србија, као и њен Правни факултет, одлучно закорачила ка висинама.**

Од три професора и девет ученика-студената, Правни факултет досегао је данас размере факултета са највише наставника и сарадника (120), као и студената (око 7.000), у европским и светским размерама. Развојна линија каткад се буром историјске матице на кратко прекидала (прекиди наставе за време ратова, страдања слободоумних професора за време промена политичких система или за време уставних промена – посебно критичних седамдесетих година прошлог века, страдања професора за време ратова, гушење академских слобода партијским једноумљем или наметнутим антиуниверзитетским законима), након чега

се Факултет опет снажно усправљао и јачао (покретање часописа „Архив за правне и друштвене науке“ 1906. године, отварање постојеће зграде факултета пред Други светски рат, покретање часописа „Анали Правног факултета“ 1953. године, дипломирање више од 50.000 студената од уписаних око 150.000, око 1.000 доктора правних наука, око 1.300 магистара правних наука, Вукова награда 1996, Орден заслуга за народ 1997, проглашење зграде Факултета спомеником културе одлуком Владе Србије 2007. године, Светосавска награда коју додељује Министарство просвете за посебне резултате и допринос развоју образовања и васпитања за 2010. годину, чланство у Европском удружењу правних факултета 2011. године, успеси студената на престижним међународним такмичењима из медијског права, арбитражног права, инвестиционог права, људских права).

Плејада професора уграђивала је себе од оснивања до данас у интегритет ове институције. Посебно је било важно да већ од оснивања у њеним амфитеатрима буду професори који су се школовали на престижним европским универзитетима са снажном репутацијом. Тако су се уносили у младе нараштаје европски дух и идеје, што је свакако утицало да Србија у оба светска рата буде на страни сила победница. Беч, Будимпешта, Берлин, Лајпциг, Париз, Женева и други значајни европски универзитети школовали су велика правничка пера тадашње Србије: **Јована Стерију Поповића**, Глигорија-Глигу Гершића, Стојана Новаковића, **Бранислава Нушића**, Аћима Чумића, Миленка Веснића, Косту Куманудија, Андру Ђорђевића, **Слободана Јовановића**, Михаила Илића, Ђорђа Тасића, Живојина Перића, Теодора Тарановског, Александра Соловјева, Божидара Марковића, Михаила Константиновића, Борислава Благојевића, Милана Бартоша, Тому Живановића, Мехмеда Беговића, Јована Ловчевића, Радомира Лукића и многе друге. **Од Европе су учили, али су Европи и враћали многи професори** овог факултета, као гостујући професори водећих универзитета: Сорбоне, Оксфорда, Кембриџа, Болоње, Единбурга, Граца, Рима, Париза, Москве, Женева, Атине, Прага.

Данас када Србија по ко зна који пут у својој бурној историји бије битку за очување свог територијалног интегритета, али не више светлим оружјем, већ знањем и дипломатским умећем, **наша је обавеза да отргнемо од заборава** снагу традиције овог најстаријег храма правне културе у Србији, како би нас то сећање увек опомињало да боље разумемо ко смо, шта смо и куда идемо, како би нас то сећање увек опомињало да **наш појам Европе није лонац** за топљење нација и култура у безобличну масу без боје и укуса, као што то данас желе неки корифеји нашег европејства. **Дакле, наша Европа** је Европа нација, просвећених и самосвесних, Европа различитих култура поносних на своју посебност, Европа нација морала и слободе.

Двадесет први век је век знања. Нема квалитетног знања без квалитетног образовања, за шта је у Србији поред хируршког реза за

одстрањивање канцерогеног ткива (факултета који у образовању виде једино профит) потребно обезбедити и стратегију и систем, попут оне кинеске изреке: „Ако желиш успех на годину дана, посеј пиринач; ако желиш успех на десет година, посади дрво, а ако желиш успех на сто година, развијај образовање“.

Историја Правног факултета Универзитета у Београду, млађег само четири године од модерне државе Србије, поклапа се у основи са њеном историјом. Нема бољег сведочанства таквог паралелизма од излагања суду јавности свих релевантних докумената, сведока историје, сведока трајања, сведока успона и падова, сведока снаге традиције. И то је управо и намена и мисија сваког музеја, па и МУЗЕЈА Правног факултета који се данас отвара. Да сачува, да опомене, да подсети, да подучи, да увери, да пренесе, да повеже, да истакне, да утисне, да обележи, да овековечи. Кажем да опомене и подучи, а не мислим на студенте, већ мислим на државу, јер ми се некако чини да је главна поента овог музеја да је држава била слаба и слабила је управо када није слушала овај факултет и када су властодршцима сметале његове слободоумне речи, односно да је држава била јака и да је јачала када је нажалост у ретким приликама слушала овај факултет и речи његових бројних столетних амфитеатара. Није ли то већ довољан разлог за оправданост овог чина приступања оснивању овог музеја који данас свечано отварамо на почецима свог трећег столећа (1808-2011).

Данашњом поставком не исцрпљује се наша идеја. Наставићемо да радимо на даљим истраживањима и обогаћивању материјала који сведочи о историји Правног факултета Универзитета у Београду, што је уједно и историја правне мисли и науке у Србији. Овом поставком Правни факултет се уписује у најужи круг оних средина у Србији које исказују бригу и осећај потребе за нешто у чему наша култура озбиљно оскудева, а то су историје институција. Стална изложбена поставка о историји Правног факултета у Београду, сигурни смо, биће снажан подстицај за даље неговање културе историјске свести и подкултуре правне свести и историје правне мисли.

На многаја љета!

Проф. др Мирко Васиљевић,

Декан Правног факултета Универзитета у
Београду